

Pressens Faglige Utvalg
Pressens hus
Skippergata 24
0154 Oslo

Oslo 17. april 2023

SAKS-ID 27358 - Rune Fardal mot Verdens Gang

1.0 Innledning

Rune Fardal og VG er enige om noe: Barnevernet har utfordringer. De siste årene er flere kritikkverdige forhold avdekket, og VG er blant mediene som har brukt ressurser på systemkritisk journalistikk. Vi ser på det som en kjerneoppgave å undersøke hvordan offentlige myndigheter ivaretar sårbare barn, men pressen har også et ansvar for å rette søkelys mot privatpersoner som begår overtramp mot de samme barna, jfr. Vær Varsom-plakatens punkt 1.5.

De siste årene har det i flere land vært demonstrasjoner mot omsorgsovertakelser i Norge. Motstandere av barnevernet har organisert seg og tatt i bruk nye virkemidler. Slike grupperinger kan ha legitime formål, men samtidig opptre kritikkverdig. VG registrerte hvordan enkelte motstandere brukte sosiale medier for å angripe barnevernet. Da vi begynte å kartlegge aktiviteten, ble vi gjort oppmerksom på en gruppering som ble beskrevet som grenseløs. Disse aktivistene markerte seg ved omfattende spredning av feilinformasjon og sensitive opplysninger.

Vår research ledet til én person med en tydelig lederrolle: Samfunnsdebattant og selverklært familiehjelper Rune Fardal. Han er en kjent skikkelse for alle som har fulgt barnevernet de siste tjue årene. Fardal har engasjert seg i et stort antall betente saker og er gjentatte ganger anklaget for trakassering. I 2014 var han medlem av stortingspolitiker Ulf Lersteins kortlivede rettssikkerhetsgruppe. Fardal har med andre ord selv søkt offentlighet.

VG fant det interessant å belyse Fardals virksomhet. Foreldre vender seg til Fardal når de fratras omsorgen for sine barn. De stiller opp i Fardals Familiekanalen med håp om at publisitet kan bidra til at de får barna tilbake. Det er forståelig at desperate mennesker tyr til desperate handlinger, men resultatet er at mindreårige eksponeres med uoversiktlige og potensielt alvorlige langtidskonsekvenser. I Fardals medieunivers er barns personvern ikke-eksisterende.

Dette er kjernen i den innklagede journalistikken. VG mener at vårt arbeid er grundig, presseetisk forsvarlig og av stor betydning for barn. Det vil vi argumentere for i tilsvaret.

2.0 Minnelig ordning

VGs praksis er å invitere alle som klager oss inn for PFU til et møte. Hovedformålet er å løse saker i minnelighet, men selv når dette synes lite realistisk, har møtene verdi. Redaksjonen kan lære noe av å lytte til dem som har vært utsatt for kritisk omtale. Dessuten får klager mulighet til å legge frem sin sak. Vi kan få oppklart misforståelser og avklare prinsipielle uenigheter.

Fardal takket ja til et slikt møte. Ettersom han er bosatt på Vestlandet, dekket VG reisekostnadene. Premisset var at møtet ikke skulle tas opp eller strømmes. Dette av hensyn til tredjeperson. Vi oppfattet møtet som saklig. Fardal la frem sine synspunkter og fastholdt at kritikken mot ham – bortsett fra nonchalant økonomistyring – var grunnløs.

Det var ikke hensiktsmessig å fortsette dialogen om minnelig løsning. Fardals krav var en beklagelse på VGs førsteside og en erstatning på én million kroner til sin kone. Pengeutbetalingen trengte ikke å få offentlig oppmerksomhet. I tillegg etterspurte Fardal konsekvenser for enkeltjournalister. VG var ikke beredt til å imøtekomme kravene.

2.1 Lukket behandling

Selv om møtet med Fardal var nyttig, har det bidratt til en tilleggsbelastning for flere av dem som stilte opp i VG. Store deler av kommunikasjonen om PFU-klagen er publisert i Fardals kanaler. Han gjennomførte en direktesending fra flyplassen på vei til møtet med VG. Fardal har kommet med sterke beskyldninger om navngitte personer og oppfordret sine følgere til å kommentere. Dette har medført ubehag for og ytterligere eksponering av kilder.

VG anerkjenner Fardals rett til å ta til motmæle. Men NPs generalsekretær har avgjort at saken skal behandles lukket. I PFUs vedtekter heter det at dokumenter kan unntas offentlighet om åpenhet vil være særlig belastende for tredjepart. **Fra vår side understrekes betydningen av at klager ikke publiserer saksdokumenter eller sprer informasjon fra PFUs behandling da dette kan ramme personer uten reell mulighet til å forsvare seg i offentligheten.**

3.0 Kontakten med klager

Det vil være en underdrivelse å beskrive kontakten med klager som komplisert. Allerede i november 2021 fikk Fardal kunnskap om at VG bedrev research. Han gikk da ut og advarte sine følgere. Lenge før VG hadde publisert noe, rettet Fardal anklager mot både kilder og personer han antok bidro til vår journalistikk.

Fardal offentliggjorde informasjon han fikk tilgang til i forbindelse med faktakontroll. Han ringte opp en VG-journalist og stilte spørsmål om saken. Seansen ble strømmet i sosiale medier. Det er gjort skjult opptak av en samtale mellom Fardal og journalistene. Alt dette har vanskeliggjort en normal journalistisk arbeidsprosess.

Journalistene og Fardal hadde et fysisk møte der de gikk gjennom VGs opplysninger i sin helhet. Det fant sted i Bergen den 1. september 2022 og varte i syv timer. Informasjonen Fardal ga har betydning for den presseetiske vurderingen. Vi vil i tilsvaret referere til dette møtet og svarene vi fikk.

4.0 Den presseetiske vurderingen

Fardal mener VG har brutt 11 punkter i Vær Varsom-plakaten. Det er noe uklart hvor mange artikler som omfattes av klagen. Fire saker er nevnt konkret, men i et vedlegg omtales ytterligere 14 nettpubliserings. Videre skriver Fardal: «De tilsvarende artiklene i papirutgave blir klaget inn».

Det er umulig å svare fyllestgjørende på alle påstander om presseetiske brudd. Klagen oppfattes tidvis som fragmentert med referanser til dommer fra Høyesterett og avgjørelse i EMD. Enkelte anklager mot VG understøttes hverken av dokumentasjon eller argumentasjon. Det er derfor vanskelig å ta stilling til substansen. Vi vil kommentere de påstandene vi mener er mest relevante.

4.1 Vær Varsom-plakatens punkt 3.2

En bokstavelig lesning av klagen tyder på at Fardal har funnet 38 brudd på kravet om kildekritikk og opplysningskontroll. Vårt korte svar er at det ikke er dokumentert én eneste feil. Vi kommenterer de fire påstandene Fardal særlig vektlegger:

■ **Omtale av eksponerte barn:** Klager mener det ikke er grunnlag for å skrive at han har eksponert over 100 sårbare barn. VG står inne både for tallet og beskrivelsen. Under vår research kom vi i dialog med familier som hadde opplevd konsekvensene av at Fardal hadde eksponert dem. En forelder fortalte at et barn begynte å skade seg selv etter innslag i Fardals TV-kanal. Det var slike vitnesbyrd som fikk VG til å kartlegge omfanget av praksisen. Etter å ha skrapet nettsider, gjort en manuell gjennomgang, og analysert alle videoer i Fardals kanaler fra og med 2016, laget vi et datasett.

Datasettet inneholder lenker til de aktuelle videoene, publiseringsdato, hvem som snakket, om barn ble avbildet, og om sensitive opplysninger ble gitt. I noen tilfeller var det foreldre med flere barn som ble intervjuet. Journalistene undersøkte om foreldre/omsorgspersoner som ble intervjuet var dømt for vold eller overgrep mot barn. Vi rødmerket videoer av spesielt alvorlig karakter, for eksempel der det ble delt opplysninger om overgrep, vold eller rusbruk.

Video	Dato	Hvem	Barn avbildet i video	Sensitive opplysninger om barn(a)*	Kommentar	Annet	Dom på kilder
Facebook							
	06.08.2018	Mor (identifisert)	Nei	Ja, 3 barn	Påstander om vold		
	08.08.2018	Mor og barn (identifisert)	Ja	Ja, 2 barn	Barn på 15 år, snakker om overgrep materiale i video		
	09.08.2018	Foreldre (identifisert)	Nei	Ja, 2 barn			
	10.08.2018	Mor (identifisert)	Nei	Ja			
	17.08.2018	Mor (identifisert)	Nei	Ja	Påstander om dødsfall og vold		
	18.08.2018	Mor (identifisert)	Nei	Ja, 3 barn	Informasjon om barns medisinske tilstand		

Arbeidet ga oss en uttømmende liste over barna som var blitt eksponert de siste fem årene. Til sammen var det over 100 individer. I videoene fremkommer blant annet opplysninger om pågående barnevernssaker som i sin natur er sensitive. Graden av eksponering varierte. Det kan nevnes at Fardal direktesendte en begravelse og beskrev metoder barn brukte for å begå selvmord.

Selv når mindreårige ble forsøkt anonymisert, var det så mange private opplysninger at involverte ble gjenkjent. Flere barn ble identifisert gjennom sine foreldre. Vi fikk opplyst fra familier og barnevernansatte at barn var redde for å bli gjenkjent av venner og skoleelever etter at Fardal hadde omtalt dem. Flere barn ble ikke kontaktet før opplysninger om deres saker ble spredd på nettet. Både

barn og foreldre ble tagget og navngitt i kommentarfelt av folk som hadde gjenkjent dem i videoene. Det er grunn til å minne om at Fardal når ut til tusenvis av mennesker gjennom sine kanaler.

Datasettet er naturligvis ikke publisert. Det inneholder svært sensitiv informasjon. For VG er det avgjørende at vår journalistikk ikke skal medføre tilleggsbelastninger for dem som allerede er blitt eksponert. Vi har derfor vært varsomme med å publisere detaljer som kan bidra til at noen finner de aktuelle videoene på nettet. Omtalen av videoene har derfor vært av generell karakter.

Fardal fikk anledning til å imøtegå anklagene i september. Journalistene opplyste da om resultatet av kartleggingen og ba ham kommentere at *«det er godt over 100 barn som utleveres med opplysninger, som barnevernsopplysninger, på dine kanaler»*. Fardal svarte da:

«Nei... De er en del av familiene som vil ha saken sin ut, og mange av disse barna vil også ha saken sin ut. Og igjen så er ikke fokuset egentlig på å eksponere noen, men på å se hva barn og familier blir utsatt for av barnevernet. Og da... hva skal jeg si, da er det vanskelig å ta for seg på den måten å ta for seg problemene uten å egentlig gi det et ansikt...»

Her er vi ved sakens kjerne. Uenigheten dreier seg ikke om antallet barn eller om deres saker omtalt av Fardal, men om denne eksponeringen er legitim og forsvarlig. Fardal står på at han ikke gjør noe galt. Dette kommer tydelig frem i VGs artikler. Men VGs opplysninger er korrekte. Over hundre barn er eksponert. De er sårbare. Noen er sikkert komfortable med at Fardal har belyst barnevernssakene, men mange er det ikke. «Thea» er et godt eksempel.

«Thea» ble utlevert gjennom et intervju Fardal gjorde med foreldrene hennes. Med støtte fra Fardal slo foreldrene fast at alt var bra i hjemmet. Realiteten var at «Thea» hadde blitt utsatt for vold av faren. Etter at Fardals intervju ble publisert og delt, opplevde «Thea» at mange trodde på foreldrenes versjon. Det var ødeleggende for henne. Under møtet i september beklaget Fardal til «Thea». Senere snudde Fardal i sosiale medier og kom med anklager som eksponerte «Thea» ytterligere.

Det er ikke tvil om at VG og Fardal har ulike syn på konsekvensene av hans metoder. Vi anerkjenner hans ønske om å belyse svakheter ved norsk barnevern, men Fardals påstand om at eksponeringen av over 100 barn ikke har skjedd, er feil.

■ **«Martins» historie:** Fardal har mange innsigelser til artikkelen om «Martin», som ble intervjuet om sin barnevernssak av Fardal da han var 14 år og på rømmen. I denne omgang er det faktagrunnlaget vi kommenterer, andre påstander om presseetiske brudd kommer vi tilbake til senere.

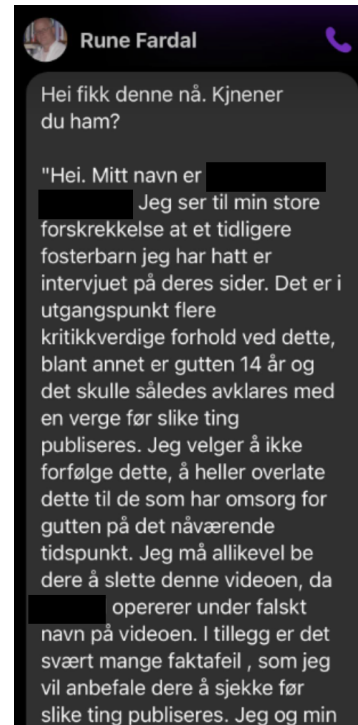
Det er i utgangspunktet ikke strid om de faktiske forhold, selv om Fardal mener «Martin» lyver. Det er ikke tvil om at «Martin» ble intervjuet. Det er ikke uenighet om at opplysninger av privat karakter ble offentliggjort, ei heller at 14-åringen stilte opp frivillig.

VG har gjort en omfattende jobb med å kontrollere at «Martins» opplysninger er korrekte. Hans versjon samsvarer med den dokumentasjon som foreligger. Advokaten og to tidligere omsorgspersoner bekrefter «Martins» versjon. De gangene VG beskriver hans opplevelser og tolkninger, kommer det tydelig frem i teksten, for eksempel at «Martin» føler seg utnyttet.

Fardal skriver i sin klage at «Martin» umulig kan ha hatt inntrykk av at intervjuet i Familiekanalen kunne føre til at han fikk flytte tilbake til fosterforeldrene. Videre slår han på side 5 fast følgende: «Påstanden om at «Martin» og fosterfar skal ha sendt meg melding til meg om at de ønsket intervjuet tatt ned er åpenbart ikke sant.»

Her tror vi klager må huske feil. VG sitter nemlig med dokumentasjon på at dette skjedde. «Martins» fosterfar sendte en melding til Fardal der han krevde at «videoen slettes omgående!». Til høyre er deler av meldingen. Navn er sladdet i tilfelle dette dokumentet offentliggjøres. Som utvalget kan se, er det Rune Fardal som videresender meldingen fra fosterfaren.

Videre følger en dialog der Fardal og 14-åringen diskuterer om videoen bør slettes. Fardal mener at fosterfaren trues av barnevernet. «Martin» responderer da at Fardal ikke skal slette videoen. Fardal støtter dette. Han skriver at gutten er «tøff» og «med på å flytte grenser samt avsløre hva dere utsettes for». Han gjentar så at fosterfaren brukes for å «påvirke deg til å ta bort intervjuet».

I VGs artikkel uttaler «Martin» at motivasjonen hans for å gjøre intervjuet var «å vinne saken slik at jeg kunne komme hjem». Fardal reagerer på dette. Han skriver i klagen: «Jeg har aldri gitt inntrykk av at han skulle utlevere seg selv, vise sårbarhet for å øke sjansen i Fylkesnemnd. Filmen var jo aldri tiltenkt noen Fylkesnemnd, kun til bruk i Familie Kanalen».

Den som leser meldingsloggen, kan forstå hvorfor 14-åringen trodde intervjuet kunne brukes som en brekkstang i den pågående barnevernssaken. Fardal skriver nemlig til «Martin» at advokaten hans kan bruke filmen i barnevernssaken. I tillegg til den skriftlige dialogen hadde Fardal og Martin flere muntlige samtaler.

■ **Økonomi og donasjoner:** Fardal har flere innvendinger til VGs omtale av økonomiske forhold. I utgangspunktet mener han temaet ikke er relevant. Videre mener han vår omtale er uriktig. VG vil først påpeke at Fardal har en betydelig omsetning som følge av sitt virke som familiehjelper. Han har anmodet følgerne om donasjoner, sendt ut fakturaer og bedt om penger via Vipps fra foreldre som ønsker hjelp. Enkelte foreldre har sendt penger via Fardals kone.

Disse midlene er det få eller ingen spor av i offentlige registre. Fardal står uten inntekt og formue i skattelistingene. Da Fardal ble domfelt i 2016, skrev Bergen tingrett at bevisførselen har «vist en manglende oversikt, kontroll og gjennomføring av de formelle krav som stilles til næringsdrivende», samt «sammenblanding mellom selskapene og tiltaltes privatøkonomi».

Med dette bakteppet var det relevant å undersøke Familiekanalens økonomi. Fardal nektet å dele informasjon om pengene han mottar fra foreldre og støttespillere. Han har delt informasjon i egen kanal, men da selektivt og ufullstendig. Faktisk.no og VG gjorde derfor en selvstendig gjennomgang av kontoutskriftene Fardal selv sendte Lotteri- og stiftelsestilsynet i forbindelse med et tilsyn i 2019. VG fikk innsyn i disse med hjemmel i offentlighetsloven.

Gjennomgangen viste at Fardal i 2019 mottok over en halv million kroner i donasjoner – summen av alle innskudd der informasjonsteksten om overføringene var sladdet. Det var Fardal selv som opplyste at disse postene var donasjoner. Da han oversendte kontoutskriftene til tilsynet, skrev Fardal dette i følgebrevet:

«Av personverngrunner og fordi nettrull henter ut dokumenter i saken og bruker dem til trakassering av personer på sosiale medier, er alle som har støttet Familiekanalen med donasjoner sladdet».

VG tok kontakt med tilsynet og for å forsikre oss at ikke saksbehandlerne hadde sladdet flere transaksjoner. Vi fikk da følgende svar:

«Vi har kun sladdet slik at det ikke var mulig å se igjennom Fardals forsøksvise sladding. Vi har ikke sladdet noe utover dette. Det er kun personer som har gitt gaver/donasjoner til Familiekanalen som er sladdet».

Under møtet i september ble Fardal forelagt papirutskrifter av kontoutskriftene. Han fant ingen feil og bekreftet at han hadde sladdet donasjonene, samt at han hadde brukt midler fra donasjonskontoen til privat bruk. På konkrete spørsmål om han hadde blandet egen og Familiekanalens økonomi, svarte Fardal: *«Jeg opplever det ikke sånn. Men at noe av det som kommer inn, brukes på meg, kall det privat - det gjør jeg.»*

At VG skal ha talt alle «innskudd» som donasjoner, slik Fardal hevder, er ikke riktig. Vår oversikt viser at det til sammen ble satt inn 731 093 kroner fordelt på 1214 transaksjoner. 223 av disse, til sammen 190 040 kroner, var overføringer fra andre konti Fardal disponerte. I tillegg er det andre transaksjoner som utgjør mindre summer, for eksempel innskudd av kontanter og tilbakebetalinger av kjøp. Ikke noe av dette har VG regnet som donasjoner. Kun sladdede overføringer er talt med. Til sammen dreier det seg om 506 981,98 i innskudd, fordelt på 967 sladdede transaksjoner.

Fardal benyttet midler fra donasjonskontoen til private utgifter som kommunale avgifter, dagligvarer,, treningscenter og Netflix. Dette går frem av kontoutskriftene. Fardal har delvis forklart det private forbruket med at han selv satte inn penger på kontoen. Det er riktig, og utgjør totalt 190 040 kroner. Men Fardal har også tatt penger ut av kontoen og flyttet dem til en annen konto i eget navn. Dette utgjør til sammen 207 811 kroner. Altså går dette mer eller mindre opp i opp.

Fardal skriver at VG ikke kjente til saldoen på kontoen ved starten av perioden. Det er ikke korrekt. Månedlig saldo er ført inn på kontoutskriftene. Saldoen på kontoen var 7 556,23 den 31. desember 2018. Det var altså ikke nok midler på kontoen fra før til å dekke Fardals private regninger.

VG har gitt Fardal gjentatte muligheter til å kommentere omtalen av økonomien. Han har ikke benyttet seg av sitatsjekk. VG ba ham oversende informasjon som kunne være relevant. Det har han ikke gjort. Da Fardal i sosiale medier hevdet at VGs artikkel var feil, tok vi igjen kontakt med ham og ba ham presisere hva som burde endres. For å gjøre dette enkelt, sendte vi ham kopi av hans egne kontoutskrifter. Vår e-post ble åpnet gjentatte ganger, men aldri besvart.

■ **Advokatconsult:** Fardal skriver det er feil at et advokatfirma sponset ham. Dette stusser vi over. Fardal bekreftet selv at han hadde henvist klienter til Advokatconsult da vi intervjuet ham. Selskapet har sponset en video der Fardal intervjuer en advokat og en kvinne som har søkt asyl i Polen etter en konflikt med barnevernet. Videoen innledes med en plakett der det står «*Program sponsered by Advokatconsult, www.advokatconsult.com. Contact us for help in your case*».

I intervjuet med VG bekreftet Fardal å ha fått dekket reiseutgifter av firmaet. Det foreligger et innlegg på Facebook der Fardal uopfordret skriver at firmaet har gjort en annen «reise mulig». VG har vært i kontakt med flere tidligere ansatte ved Advokatconsult som har bekreftet samvirket mellom selskapet og Fardal. Vi har nøydd oss med å omtale de forhold Fardal selv bekreftet.

4.2 Vær Varsom-plakatens punkt 4.14

Fardal har fått anledning til samtidig imøtegangelse. Det skjedde først og fremst i møtet den 1. september. Da Fardal senere lot være å svare på henvendelser fra VG, benyttet vi uttalelser han ga til sine følgere for å sikre at hans perspektiv kom frem i våre artikler.

VG tok kontakt med Fardal allerede den 10. august, over to måneder før publisering. Grunnet sakens omfang og karakter tilbød vi Fardal et møte over to dager og var fleksible på tidspunkt. Fardal krevde å filme og sende intervjuet direkte. Dette avviste VG. Under møtet ble Fardal forelagt all kritikk. Han fikk tilbud om å lese gjennom artiklene før publisering. Fardal kunne ettersende dokumenter og ta kontakt dersom han hadde supplerende opplysninger eller spørsmål.

VG sendte over sitater før publisering. Disse meldingene ble ikke besvart tross purringer. Vi opplevde at Fardal prioriterte å angripe journalistene og kildene i sosiale medier fremfor å benytte sin rett til samtidig imøtegangelse. Kontakten med Fardal var krevende ettersom han delte upublisert materiale på nettet. Blant annet navnga og kritiserte Fardal en person han trodde var en av VGs kilder. Fardal besvarte, med unntak av enkelte avvisninger, ingen av våre 25 tekstmeldinger i en periode på fem måneder.

Vi ivaretok likevel Fardals rett til imøtegangelse for hver nye opplysning i sakskomplekset. For å sørge for at hans versjon kom skikkelig frem, publiserte vi et eget intervju med Fardal samme kveld som den første artikkelen. Dette intervjuet ble supplert med hans siste uttalelser på Facebook. Det kom frem at Fardal mener VGs artikler er en «drittpakke» og at foreldre trenger hans kunnskap.

4.3 Vær Varsom-plakatens punkt 4.15

Fardal svarte ikke på VGs spørsmål etter intervjuet i september, men sendte flere kronikker. Disse ble publisert innen kort tid på nett og i papiravisen. Blant annet fikk Fardals første kronikk, «Ytringsfrihet under angrep!», høy og langvarig plassering på VGs front. Tilsvarsretten er med andre ord oppfylt.

Det er ikke riktig at VG har nektet å ta inn Fardals tilsvaret, men vi har gitt ham klar beskjed om at tilsvarsretten ikke gir ham anledning til å skrive hva som helst. Blant annet sa vi nei til å publisere en påstand om at en person hadde truet to barn med å begå selvmord. Vi lot ham heller ikke slippe til med en opplysning om at «Martin» soner en dom for bildrap.

Vi minner om Varsom-plakatens formulering: **«Ha som krav at tilsvaret er av rimelig omfang, holder seg til saken og har en anstendig form»**. Om VG hadde publisert Fardals kronikker uredigert, ville vi brutt flere punkter i Vær Varsom-plakaten. Det sentrale spørsmålet er om Fardal har hatt anledning til å svare på alle anklager som er rettet mot ham. Det har han.

4.4 Vær Varsom-plakatens punkt 2.3

Fardal mener VG ikke har vært åpen om bakenforliggende forhold. Vi kan ikke se noen upubliserte opplysninger som kan være relevante for publikums oppfatning av sakskomplekset, men vil knytte noen kommentarer til omtalen av «Martins» rulleblad.

I artikkelen opplyser VG at «Martin» ble født inn i en familie med store rusproblemer. Vi skriver at han har utøvd vold, tidlig havnet i en kriminell løpebane, og har en rekke dommer. Dette var relevant informasjon. VG valgte bevisst ikke å spesifisere hva «Martin» er dømt for, blant annet at han har sonet en dom for såkalt bildrap. Fardal mener dette svekker hans troverdighet. VG er ikke enig.

«Martin» var 14 år da Fardal intervjuet ham. Han hadde i likhet med mange andre barnevernsbarn allerede store problemer med vold og rus. Dette skriver VG om. At «Martin» senere var skyld i en bilulykke, har liten relevans for møtet med Fardal flere år tidligere. Om VG hadde omtalt den siste dommen, ville det bidratt til å identifisere «Martin» for et større publikum enn nødvendig. Det ville blitt en ytterligere belastning for en person som utelukkende har et ønske om å formidle hvordan eksponeringen har påvirket ham. Som vi har vist til i tilsvarets punkt 4.1, har VG utøvd streng faktakontroll i omtalen av «Martins» historie.

4.5 Vær Varsom-plakatens punkt 4.3

Mens Rune Fardal ikke ser noe kritikkverdig ved egen omtale av et tresifret barnevernssaker, søker han beskyttelse i presseetikken når hans egen datter forteller hvordan hun opplevde det å bli ufrivillig aktør i farens kamp mot norske myndigheter.

Vær Varsom-plakaten anmoder mediene om ikke å fremheve personlige forhold når dette er saken uvedkommende. I de fleste tilfeller vil en betent barnefordelingssak falle inn under punktet. Men Fardals konflikt med barnevernet er *ikke* denne saken uvedkommende. Konflikten var utgangspunktet for hans engasjement. Fardal har flere ganger skrevet om saken på nettet, men ikke vært åpen om at den såkalte «Kvam-saken» dreier seg om han og hans datter.

Datteren Hanne står frem i VG selv om det er en belastning for henne. Hun har levd med at detaljer om hennes helse, forhold til foreldrene, og andre personlige forhold diskuteres på nettet – mot

hennes ønske. Vi mener det er rimelig at Hanne – som nå er en voksen kvinne – får fortelle sin versjon av saken som har vært tema over år i flere artikler, videoer og innlegg i sosiale medier. Hanne mener at hennes beretning kan være viktig for alle dem som benytter farens tjenester som familiehjelper. Derfor tar hun belastningen med å åpne livet sitt. Det mener vi er prisverdig av henne.

VG har vist forståelse for at omtalen kan oppleves som belastende for Fardal. En rekke opplysninger og situasjoner som kunne være relevante for leserne, ble derfor dempet eller ikke omtalt. Vi har lagt oss på et nøkternt og saklig nivå i gjengivelsen av de faktiske forhold.

Hannes opplysninger understøttes av barnevernsdokumenter, som VG hadde innsyn i. Selv om sakens faktum er klarlagt, er det alltid flere sider av en barnevernsak. Det var derfor viktig at Fardal fikk kommentere uttalelsene fra Hanne. Han ble forelagt kritikken under møtet i september. I PFU-klagen fastholder Fardal at datterens historie er usann. Disse synspunktene er tatt med i artikkelen. Fardal opplyste i møtet med VG at han satt på bevis for at Hannes dokumenter var manipulert av offentlige instanser. Han var imidlertid ikke villig til å dele disse med journalistene, men varslet at han heller ville publisere materialet på nett sammen med sensitive bilder.

Det finnes argumenter mot å videreformidle Hannes uttalelser, men VG vil argumentere for at Fardals datter er en relevant kilde når det rettes et kritisk søkelys på hans virke som barnevernsaktivist. Det er en diskrepans mellom det bildet Fardal tegner av seg selv i møte med foreldre og offentligheten, og den mannen Hanne opplevde at delte hennes helseopplysninger med sine følgere. Dette forsvarer en publisering. Saken har klar offentlig interesse. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at VG også begrunnet vårt valg overfor leserne i selve artikkelen.

4.6 Vær Varsom-plakatens punkt 4.1

Det er fullt forståelig at Rune Fardal opplever omtalen som en belastning. Den har vært massiv. Men VG har lagt vekt på saklighet i presentasjon og innhold slik Vær Varsom-plakaten krever. Når VGs artikler skal vurderes, må det legges vekt på at Fardal er en samfunnsaktør. Han har i over tyve år engasjert seg i barnevernssaker og søkt offentlighet. Mange norske lokalaviser har mindre gjennomslag enn Fardal. Han bruker sine plattformer til å spre kontroversielle meninger om alt fra norsk barnevern til vaksiner. I tillegg tar Fardal seg altså betalt for å bistå foreldre.

Mange av menneskene som søker bistand fra Fardal, befinner seg i desperate situasjoner. Fardal opplyser selv om at han har hjulpet «*hundrevis av familier og mennesker*». Når omfanget er så stort, sier det seg selv at den offentlige interessen er betydelig. Selv om et kritisk søkelys er rammende, må pressen kunne belyse hvordan aktører som Fardal opererer overfor sårbare barn.

Fardal mener VG har tegnet et ensidig bilde. VG er enig i at journalistikken er kritisk, men positive beskrivelser av Fardals arbeid, i tillegg til det han forteller om selv, er ikke utelatt. Balanse er ivaretatt på flere måter. At det også finnes personer som har positive ytringer om arbeidet, kommer frem allerede i vår første artikkel: Vi skriver også at enkelte foreldre føler at Fardal hjelper dem og tar deres parti. Vi beskriver også hvordan foreldre opplever at Fardals eksponering kan gi dem gjennomslag.

I en annen artikkel forteller «Silje» om hvordan Fardal bisto henne, om hvor maktesløse foreldre kan føle seg i møte med barnevernet – og om hvorfor bistand som Fardals oppleves som kjærkommen og

viktig. Senere publiserte vi også et debattinnlegg fra Gro Hillestad Thune, der hun omtaler Fardal som en bidragsyter i arbeidet med å forbedre norsk barnevern.

5.0 Fontene-saken

I klagen trekker Fardal flere ganger paralleller til PFU-sak 238/21. Den er uten betydning for vår sak. Fontene brøt presseskikk da fagbladet hevdet at Fardal hadde brukt grasrotmidler til eget forbruk. Dette er ikke VGs fokus. Grasrotmidler er ikke nevnt i våre artikler. Vi har imidlertid lagt merke til at PFU sin uttalelse slo fast dette: «PFU understreker at saken hadde offentlig interesse, og at klager som aktiv samfunnsdebattant og aktivist måtte akseptere et kritisk søkelys på sin virksomhet».

6.0 Avslutning

Det er ikke mulig for VG å kommentere alle klagepunkter fra Fardal innenfor PFUs rammer for tilsvar. Vi har lagt vekt på det vi mener er mest vesentlig. En rekke anklager blir dermed stående uimotsagt. Det betyr ikke at VG erkjenner feil. Vi avviser alle påstander om brudd på Vær Varsom-plakaten.

PFU skal bedømme et tidkrevende og omfattende journalistisk arbeid. Etter vårt syn går artiklene til kjernen av pressens samfunnsoppdrag. Det er grunn til å minne om noen av konsekvensene VGs journalistikk allerede har fått: Minst syv videoer som har ligget ute på Fardals kanal i flere år, er slettet. Enkelte av videoene viste barn ned mot 12 år. Diagnoser og medisinbruk ble omtalt.

Barneminister Kjersti Toppe har bedt Fardal om å slette videoer der barn eksponeres. Toppe sier at barn må beskyttes bedre mot eksponering og varsler en rekke tiltak, blant annet gjennom mulige lovendringer. Venstre la i januar 2023 frem et forslag om tiltak for å ivareta barns personvern. Også Barneombudet har tatt til orde for en lov som beskytter barn bedre mot å bli utlevert. Vest politidistrikt har iverksatt etterforskning og siktet Fardal. Samtidig har Datatilsynet åpnet sak.

Alt dette illustrerer nødvendigheten av et kritisk søkelys på Rune Fardals virksomhet. Selv om det har vært vanskelig for ham å bli omtalt i VG, er det viktig å huske at denne sakens egentlige hovedpersoner ikke er aktivistene eller de ansatte i barnevernet, men alle de mindreårige som er eksponert og misbrukt. Det er grunn til å håpe at VGs journalistikk kan være til hjelp for dem.

VG har ikke brutt god presseskikk.

Gard Steiro
Ansvarlig redaktør, VG